

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Pástor Mihály*
Cím: *A újságírás története*

Forrás: *Magyar Hírlap*

Bpest
(Hely)

2.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

07

Hely

Idő

"19??"

Személy

Helyszám

Az újságírás története

„Az újságírás, hogy lemarad az idő szeke-
réről, senkinek sem olyan kincs, mint az
újságírónak, akit létjogosultsága a holnap
felé vezet, hogy egy napfelkeltevel mindig
megelőzze a történelmet“ — mondotta
Herczeg Ferenc az újságírók szabadság-
lakomáján.

A sajtószabadságról beszélt *Herczeg Fe-
renc* és miközben hallgatom elmés és érde-
kes megállapításait, kikristályosodott mon-
datait, eszembe jut, hogy milyen kár, hogy
nincs megírva a magyar újságírás ok-
nyomozó története. Pedig milyen érdekes és
tanulságos olvasmány lenne az a história,
mely elmondja születését, fejlődését, hő-
ségeit, küzdelmeit és hatását, korok, eszmék,
politikai és társadalmi irányok kialakulá-
sára. És mindenekfelett érdekes, hogy mi-
ként lett az újság azzá, ami, mely egy nap-
felkeltevel mindig megelőzi a történelmet.

Gazetták és novellák

A historikus a XVI. század végén keresi
az első nyomtatott magyar újság nyomait,
ha ugyan újságnak nevezhetjük azokat a
pamfletszerű röpfvéket, melyek a török há-
borúról szólnak s közülük az egyik *Manlius*
János vándornyomdáján *Monyorókeréken* ké-
szült és *Neue Zeitung aus Ungarn* volt a
neve. II. *Rákóczi* Ferenc latin nyelven szer-

kesztett *Igazmondója*: a *Mercurius Veridicus*
ex Hungaria 1705-ben már inkább újság, de
tulajdonképpen csak arra szolgált, hogy a
bécsi udvarnak a kuruc háborúról szóló
hazugságait és rágalmait megcáfolja. Közön-
ségesen *gazettának* vagy *novellának* nevezték
az egykoriak az efféle nyomtatványokat s
bizony nagy idő kellett hozzá, míg végre
1755 esztendővel ezelőtt csakugyan megjelent
Pozsonyban az első magyarnyelvű újság,
Rát Mátyás lapja, a *Magyar Hírmondó*. Sok
mindenféle volt ebben a lapban és sok min-
denféle hiányzott belőle. Azok számára, akik
olyasmit kerestek a lapban, ami nincs benne,
közönségében megjegyezte *Rát* Mátyás,
hogy „nem lehet, nem tanácsos, nem illő,
nem is szabad mindent kimondani, nem hogy
részben hírelni“. A lap rovatai rendszerint
ilyen címeket viseltek: „Elegyes hiteles hí-
rek“; „Bizonytalan dolgok“; A külföldről
jövő hírek, mivel jobb nincsen“; „Hazabéli
dolgok“.

Kulcsár István, a *Hazai Tudósítások* szer-
kesztője csak azzal a kikötéssel kapott lap-
nyomtatási engedélyt 1806-ban, ha külföldi hí-
reket nem közöl. Hiába panaszkodott, hogy
a tilalom miatt „Felséges urunk felszentelt
személyét és annak atyai tetteit, minthogy az
ausztriai német tartományokban történnek,
nem említheti“. Csak 1808-ban kapta meg rá
az engedelmet, hogy külföldi híreket is kö-
zölhessen.

Az 1832-ben meginduló és hetekint kétszer
megjelenő *Jelenkor* szerkesztője, *Helmezy*
Mihály már megpróbált modern lapot csi-
nálani. Még tőzsdefolyamokat és piaci ára-
kat is közölt. Az angol parlamentti beszédeket
egész terjedelmükben adta, a magyar or-
szággyűlésekről persze csak röviden és ki-
vonatosan közölt tudósítást.

Kitűnő, sőt tudós ember volt. De ez sem
volt az igazi, egyike-másika ezeknek a régi
magyar redaktoroknak, csak épp, hogy nem
voltak újságírók. Hiányzott belőlük az
aktualitás iránt való érzék és hiányzott belő-
lük az ötlelesség és a frissesség, melyet ma
már a legkisebb riportertől is elvár az
olvasóközönség. Még a *Pesti Napló* egykori
szerkesztőjének, báró *Kemény*, *Zsigmond*-nak
sem sok érzéke volt az újságírás iránt, pedig
lett volna kitől eltanulnia az újságírást, mert
Kossuth Lajos azután igazán mintaképe volt
a magyszerű zurnalistának. Vezércikkei el-
mések, frissek és ragyogók, melyek agitál-
nak és lázítanak. A reformidő láza beszélt
belőlük. Amíg *Kossuth* szerkesztette: a *Pesti*
Hírlapon is meglátszott, hogy szerkesztőjé-
nek van érzéke az aktualitások iránt. Volta-
képpen *Kossuth*-tal kezdődik a mai értelemlap-
ban vett magyar újságírás és a *Pesti Hírlap*
volt az első politikai hírlap, ámbár még
Kossuth lapja sem jelent meg mindennap.
Az első mindennap megjelenő magyar újság

csak 1848-ban indult meg és *Budapesti Hír-
adó* volt a neve.

Napoleon halála

Ma mindenesetre másképp csinálják az új-
ságot, mint *Kossuth* Lajos idejében, de a
40-es évek elején az kellett, amit és ahogy
Kossuth csinálta. Az volt a modern. A mai
lapcsinálás teljesen új fejezet a zurnalisz-
tika történetében. A mai újság sokszínű és
sokrétű, hogy mindenki megtalálhassa benne
azt, amit keres. Az újság az utolsó harminc
év alatt alakult ki azzá, ami ma; formája,
képe, nyelve, hangja, lelke, beosztása azóta
teljesen megváltozott, aminthogy más ma az
olvasóközönség is, mint régen volt. Másképp
gondolkozik; más az érdeklődési köre, mint
a régieké volt. A technika fejlődése, az új
találmányok alakították át az újságot.

Az újságcsináláson először az változtatott
nagyot, hogy fürgébb, gyorsabb lett a hír-
szolgálat, mint a postakocsi, a delizsánszok,
a gyalogposták és a lovasfutárok idejében.
Már az első vonatok is nagy átalakulást
idéztek elő, hát még mikor azután jött a táv-
író, a telefon, a repülőgép, meg a dróttalan
távíró és a rádió. Mikor *Napoleon* 1825 má-
jus 5-én meghalt *Szent Ilona*-szigeten, ezt a
nagy szenzációt a londoni újságok csak
50 nappal később tudták meg, július 4-én az
angol és július 6-án a francia lapok közölték
a halálhírt. Egy évszázaddal korábban még
lassabban ment a dolog. 1717-ben például
kilec hónapig tartott, míg a török szultán
halála híre *Konstantinápolyból* a *Rostocker*

Zeitunghoz érkezett. Halleba Nagy Frigyes halálhíre két nap múlva jutott el.

Nagy felfordulást idézett elő az újság-csinálásban a rotációs gép is. De átalakult közben az újság hangja és a nyelve is. Mikor a 90-es esztendőben egyre több szépfíró és költő vállalt szerkesztőségi munkát, az újság nyelvén rögtön megérzett, hogy a belletrisztika beleolvadt a zsurnalisztikába. Mikor később megszületik a kolportázs, vele együtt születik meg az újságok kolportázshangja. Mikor ezelőtt 38 esztendővel megindult *Mikszáth* Kálmán napilapja, az *Országos Hírlap*, az első számba *Mikszáth* Kálmán írta a vezércikket, *Lipcsey* Ádám a tárcát.

— Mit szól hozzá?! — kérdezte valaki *Acsády* Ignácot, a publicistából lett történetírót.

— Őszintén szólva, nem bízom benne, mert nem lehet komoly lap az olyan, melybe a belletrista írja a vezércikket és a politikus a tárcát — mondta *Acsády*.

A riport

Acsádynak nem volt igaza, mert az *Országos Hírlap* igazán mintaképe volt a jó újságnak. Hangja, stílusa egyaránt előkelő; formája, beosztása új. A 900-as esztendők nagy napilapjai már mind ilyenek voltak. Abban az időben kezdte elfoglalni a riport is a maga megkülönböztetett pozícióját az újságírásban, persze eleinte a riport sem volt az, ami ma: ötletes, érdekes és tárgyilagos, mert eleinte a riportot is novellisták írták. Így esett, hogy mikor Budapesten megindult az első villamosvasút, a megnyitás alkalmával egy nagy napilap munkatársa gyönyörű cikket írt arról, hogy a megnyitáson milyen máthás volt a főpolgármester, aki az avatóbeszédet mondta. Nem győzte nagy, sárga zsebkendőjével törölgetni az orrát. A riportert csak azt felejtette ki a cikkéből, hogy az a villamosvasút, amelyet megnyitottak, egész Európában az első alsóvezetékes villamos volt. Ma már ezt se felejtene ki.

Az újság nyelve a háború előtt változott nagyot, mikor a szerkesztőségekben megjelentek az írógépek és a magyar újságírók hozzászóltak, hogy ne kézzel írja, hanem diktálja a cikkeit. Attól fogva nemcsak a riportokat, hanem a vezércikket, sőt a tárcát is gépbe diktálják és mi tagadás, az írógépek sok egyéni szint szedett le, koptatott le az újságról. Annyi azonban bizonyos, hogy a mai újság tökéletesebb és sokoldalúbb, mint a régi volt. A lap mely minden reggel megjelenik, regényt ad, novellát ad, riportot ad, informál, kritizál, politizál és felháborodik a nyájas olvasó helyett. Pontosabban és hí-

vebben számol be a világ eseményeiről, mint a régi újságok és ami fő, egy *napfelkeltével mindig megelőzi a történelmet*, de azért nem történelem.

— A történetíró a halhatatlanság poétája, az újságíró pedig az elmúlásé! — mondta *Rákosi* Jenő.

És *Rákosi* Jenőnek igaza volt.

Pásztor Mihály